

KOHTUOTSUS

EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Tallinna Ringkonnakohus
Otsuse tegemise aeg ja koht	28. oktoober 2008. a, Tallinn
Kriminaalasja number	1-07-11529
Kohtukoosseis	Eesistuja Paavo Randma, liikmed Meelika Aava ja Malle Preimer
Kohtuistungis sekretär	Tatjana Derkatš
Tõlk	Svetlana Talli
Kohtuistungis toimumise aeg ja koht	21.oktoober 2008. a
Kriminaalasi	Vladimir Pugachevi süüdistuses KarS § 320 lg 1 järgi
Apelleeritud kohtuotsus	Harju Maakohtu 9. aprilli 2008. a otsus
Apellatsiooni esitaja	Prokurör Astrid Asi
Prokurör	Astrid Asi
Süüdistatav	Vladimir Pugachev , elukoht xxxxxx x-x xxxxxxxx, isikukood 33808010221, VF kodakondsus, keskharidus, pensionär, varem kriminaalkorras karistamata, tõkendit kohaldatud ei ole
Kaitsja	Advokaat Uido Truija

RESOLUTSIOON

- 1. Harju Maakohtu 9. aprilli 2008. a otsus Vladimir Pugachevi õigeksmõistmises süüdistuses KarS § 320 lg 1 järgi jätta muutmata.**
- 2. Apellatsioon jätta rahuldamata.**

Edasikaebamise kord

Kassatsiooniõiguse kasutamise soovist tuleb teatada ringkonnakohtule 7 päeva jooksul alates kohtuotsuse kuulutamisest. Kassatsioon esitatakse otsuse teinud ringkonnakohtule kirjalikult 30 päeva jooksul alates päevast, mil kohtumenetluse poolel on võimalik tutvuda ringkonnakohtu otsusega. Süüdistataval ja kannatanul on kassatsiooni esitamise õigus üksnes advokaadi vahendusel.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Vladimir Pugachevile esitati süüdistus selles, et tema, olles eelnevalt hoiatatud vastutusest valeütluste andmise eest, andis 10.05.2007.a kella 11.05 ajal Põhja Politseiprefektuuri Põhja Politseiosakonnas toimunud kannatanuna ülekuulamisel teadvalt valeütlusi selle kohta, et tema pangakaardiga on tema teadmata võetud sularahaautomaadist 18.04.2007.a. kella 18.56 ajal välja sularaha 5000 krooni, millega tekitati talle varalist kahju. Antud ütluste kohaselt kahtlustas Vladimir Pugachev, et tema arvelt võttis sularaha välja tema endine naine L. P..

Tegelikuses võttis V. Pugachev nimetatud ajal, kohas ning ulatuses oma pangakontolt sularaha välja ise.

2. Harju Maakohtu 9. aprilli 2008. a otsusega mõistet V. Pugachev talle esitatud süüdistuses õigeks.

Kohus luges küll tõendatuks, et tegelikuses võttis 18. aprillil 2007. a kontolt sularaha välja tõepoolest V. Pugachev ise. Kuid kohus ei nõustunud süüdistuse seisukohaga, et see tõendab ühtlasi ka süüdistatava poolt teadvalt valeütluste andmist.

Selleks, et rääkida KarS § 320 lg-s 1 sätestatud koosseisu olemasolust, ei piisa konstateeringust, et faktilised asjaolud ei vasta nendele asjaoludele, milliste kohta isik andis ütlusi menetlejale. Inimesele on loomulik eksida, sündmusi segi ajada, unustada jne. Subjektiivse külje tuvastamisel on abipakkuvateks kriteeriumiteks ka isiku teoeelne- ja järgne käitumine, samuti tema teo objektiivne avaldumine, kuid nimetatud asjaolusid tuleb arvestada rangelt individualiseeritult konkreetset kriminaalasja silmas pidades.

Tuvastamist leidis, et V. Pugachev, avastades, et tema kontolt on võetud 5000 krooni, pöördus esialgu Hansapanka, sai 06.05.2007.a. kätte pangakonto väljavõtte ning kõrvutades seejärel kõiki fakte (köögilauale unustatud pinkood, pangakaardi vales kohas asetsemine ja korterivõtmete olemasolu endisel abikaasal) jõudis ta järeldusele, et ainus lahendus sellele küsimusele, kes võttis tema raha välja, on järgmine – raha võis välja võtta ainult tema endine abikaasa. Süüdistatava ütlustest kohtule nähtus, et tema endine abikaasa on ka varem võtnud tema pangaarvelt välja sularaha ning antud väide ei ole millegagi ümber lükatud. Samuti ei ole uuritud ega kontrollitud asjaolu, kas endisel abikaasal olid tõepoolest V. Pugachevi korteri võtmed.

Kohus pidas naiivseks arusaama, et isik, olles teadlik, et võttis ise oma pangaarvelt raha maha, nõuab esmalt oma pangakonto väljavõtet, ootab pikalt väljavõtte saamist ning alles seejärel teeb avalduse politseile, esitades seejuures sama panga väljavõtte kinnitamaks, et raha on maha võetud. Otsuses toonitatakse, et andes kannatanuna ütlusi, mainib V. Pugachev, et Hansapanga andmetel on isik, kes raha välja võttis, jäädvustatud turvakaamerale lindistusele. Selle juures pidi V. Pugachev tajuma, et kohtueelse uurimise käigus nõutakse ilmtingimata salvestis välja ja hakatakse uurima ning eeldusel, et raha võttis ta ise välja, on taoline asjade seis absurdne.

Otsuses väljendab kohus veendumust, et süüdistatava näol on tegemist eaka inimesega, kes ajab sündmusi ja kuupäevi segi, annab faktidele vahetevahel ebaadekvaatseid hinnanguid, tema jutustustel on puhuti raskesti mõistetav ja vähe tõenäoline tagapõhi. Arvestades seega süüdistatava isikuomaduste eripära, jõudis kohus järeldusele, et 10. mail 2007.a. kannatanuna ütluste andmisel oli V. Pugachev veendunud, et 18. aprillil 2007.a. võttis raha pangaarvelt keegi teine, mitte aga tema ise.

3. Maakohtu otsuse peale esitas apellatsiooni prokurör A. Asi, kes palub maakohtu otsuse tühistada ning teha A. Pugachevi suhtes süüdimõistev otsus.

3.1 Prokurör leiab, et täielikult on tõendatud V. Pugachevi tahtlus valeütluste andmiseks. Seejuures on täielikult ilma tähenduseta kohtu etteheide, et selgeks pole tehtud, kas süüdistatava

endisel abikaasal olid korteri võtmed või mitte ning kas ta on varasemalt võtnud süüdistatava arvelt raha – kuna nimetatud asjaolud ei vääraks fakti, et 18. aprillil 2007. a võttis kontolt raha välja V. Pugachev ise. Selliseks arvamiseks puudus V. Pugachevil seega igasugune alus.

Kuivõrd süüdistatav võttis raha kontolt ise, oli ta teadlik, et seda ei teinud keegi teine; olles seega teadlik, et vargust ei toimunud, oli ta ütlusi andes ilmselgelt teadlik, et tema antud ütlused ei vasta tegelikkusele.

3.2 Vastupidiselt maakohtu otsuses märgitule leiab apellant, et raha väljavõtmist ja ütluste andmist eraldav pea kolmenädalane ajavahemik kinnitab hoopis seda, et V. Pugachev andis valeütlusi teadvalt. Tegemist on piisavalt pika ajavahemikuga selleks, et toimunud meenutada ning see välistab võimaluse, et süüdistatav pöördus politseisse esimese hetkeemotsiooni ajal. Seejuures tuleb arvestada, et V. Pugachev eitab siiani sularaha väljavõtmist – kui tegemist olnuks eksitusega, pidanuks vähemalt peale salvestise nägemist talle meenuma, et tegelikkuses võttis ta raha välja ise.

3.3 Prokurör viitab veel, et tulenevalt vastuoludest süüdistatava ütluste ja tuvastatud faktiliste asjaolude vahel, samuti ütluste sisemistest vastuoludest, ei saa tema ütlusi käsitleda usaldusväärse tõendina. Apellant leiab, et tegemist on lihtsalt ennastõigustavate väidetega.

4. Ringkonnakohtu istungil jäi prokurör apellatsioonis esitatud taotluse juurde. Süüdistatava kaitsja leidis, et maakohtu otsus on seaduslik ja põhjendatud ning palus jätta õigeksmõistev otsus jõusse. Süüdistatav kinnitas, et tema ei ole kuritegu toime pannud ning ennast süüdi ei tunnistanud.

RINGKONNAKOHTU PÕHJENDUSED JA SEISUKOHT

Kohtukolleegium, tutvunud kriminaaltoimiku materjalide ja apellatsiooni väidetega ning kuulanud ära menetlusosaliste arvamused, leiab, et maakohtu otsuse tühistamiseks apellatsioonis esitatud väidetel puudub alus. Enda seisukohta põhistab kriminaalkolleegium järgmiselt.

5. Esmalt ei soostu kriminaalkolleegium apellandi väitega, nagu puuduks igasugune tõenduslik tähendus selle selgitamisel, kas süüdistatava endisel abikaasal oli võimalik juurdepääs V. Pugachevi korterile ja sellest tulenevalt ka rahalistele vahenditele (ning kas midagi sellist oli toimunud ka varem). Kriminaalkolleegium peab vajalikuks osundada, et käesolevas kriminaalasjas on kehtvalt olnud küsimuseks, kas A. Pugachev andis tegelikkusele mittevastavaid ütlusi *teadvalt* ehk siis minimaalselt otsese tahtlusega. Ehk teisisõnu – vältimatult kuulus lahendamisele küsimus, kas V. Pugachev oli täielikult teadlik enda ütluste tegelikkusele mittevastavusest või võis esineda objektiivseid/subjektiivseid asjaolusid, mis võisid mõjutada tema arusaama toimunu mõtestamisel süüteokoosseisu subjektiivse külje tähenduses.

Kriminaalkolleegium peab vajalikuks juhtida prokuröri tähelepanu KrMS § 211 lg-s 2 sätestatule, mille kohaselt peavad uurimisasutus ja prokuratuur kohtueelses menetluses selgitama välja ka kahtlustatavat ja süüdistatavat *õigustavad*, mitte ainult süüstavad asjaolud. Kuna kohtul lasub kohustus arutada kriminaalasja igakülgselt, täielikult ja objektiivselt (see nõue on kehtestatud KrMS § 268 lg-s 5 ja § 216 lg-s 2; selle põhimõtte terviklikku kehtivust ei väära asjaolu, et seaduses on see selgesõnaliselt seotud üksnes teise kuriteo tuvastamisega kohtuistungil ja kriminaalasja eraldamisega), on täielikult arusaadav ka maakohtu otsuses tehtud etteheide, et kohtueelses menetluses ei ole pööratud piisavalt tähelepanu süüdistatavat õigustavate asjaolude väljaselgitamisele. Kohtupraktika on aga olnud kehtvalt seda meelt, et süüdistuse tõendamise peab kohtus tagama prokuratuur ja tema ülesanne on teha kõik selleks vajalikud toimingud, sh mõistetavalt ka kohtueelses menetluses. Kui tõendite uurimisel tekivad põhjendatud kahtlused ning neid ei õnnestu kõrvaldada teiste kriminaalasjas sisalduvate tõenditega, tuleb *in dubio pro reo*

põhimõttel langetada otsus süüdistatava kasuks (vt RKKKo 3-1-1-24-06, p 13). Kriminaalkolleegium soostub seega maakohtu arusaamaga, et nimetatud asjaoludel oli tõenduslik tähendus süüdistatava tahtluse tuvastamise seisukohalt.

6. Kriminaalkolleegium leiab aga sedagi, et apellant on terviklikult vääralt mõtestanud kriminaalasja lahendamisel käesolevaks hetkeks tõusetunud vaidluse olemust. Maakohus on analüüsinud objektiivseid tehioolusid ning seostanud need vahetult süüdistatava isikuga tema käitumise subjektiivse külje avamisel. Just *süüdistatava isik* on selleks esmaseks põhjuseks, miks on maakohus neil näiliselt ilmsel asjaoludel eitanud V. Pugachevil tahtluse olemasolu teadvalt valeütluste andmiseks. Apellatsioon on aga täielikult üles ehitatud põhimõttele, mis avab subjektiivse külje üksnes objektiivsete tehioolude kaudu ning terviklikult on jäetud tähelepanu alt välja süüdistatavat iseloomustavad isikulised asjaolud. Ehk teisisõnu – sisuliselt ei ole apellant vaidlustanud neid asjaolusid, mille alusel maakohus tegi V. Pugachevi suhtes õigeksmõistva otsuse, mis muudab apellatsiooni omakorda sisutühjaks.

Maakohtu otsust toetavalt süüteo subjektiivse külje avamisel märgib kriminaalkolleegium aga järgmist.

7. Maakohus on subjektiivse külje avamisel õigesti refereerinud Riigikohtu kriminaalkolleegiumi asjaspepuutuvat praktikat ning märkinud, et subjektiivse külje tuvastamisel on abipakkuvateks kriteeriumiteks ka isiku teoelne- ja järgne käitumine, samuti tema teo objektiivne avaldumine (RKKKo 3-1-1-128-06). Just teo objektiivset avaldumist on Riigikohus nimetatud peamiseks kriteeriumiks subjektiivse külje tuvastamisel, toonitades aga samas, et nimetatud asjaolu tuleb arvestada rangelt individualiseeritult konkreetset kriminaalasja silmas pidades. Individualiseeritus tähendab kõnealuses kontekstis, et üldhinnangu raames võetakse arvesse *kõik* tuvastatud objektiivsed ja subjektiivsed asjaolud, kusjuures ühe olulise tunnuseks tuleb arvestada teo toimepanija *isikut*. Subjektiivse külje tuvastamisse peavad seega olema kaasatud *kõik* kriminaalasja menetlemisel tõendamist leidnud ja asjaspepuutuvad asjaolud (RKKKo 3-1-1-142-05) – seega nii objektiivsed tehioolud kui ka isikulised andmed.

Riigikohtu kriminaalkolleegium on viidatud otsuses nr 3-1-1-142-05 sidunud tahtluse tuvastamise muuhulgas isiku emotsionaalse seisundiga teo toimepanemise ajal. Ringkonnakohtu hinnangul omab olulisematki tähendust seega isiku terviklik võime enda tegude tähendusest aru saada ning enda käitumist vastavalt sellele arusaamisele juhtida ehk teisisõnu olukord, kus isiku tajumis- ja arusaamisvõime võib isikulistest iseärasustest tingituna olla suuremal või vähemal määral pidurdunud (isik eksib näiteks elementaarsena näivate põhjus-tagajärje vaheliste seoste hindamisel). Kriminaalkolleegium peab seejuures vajalikuks märkida, et väljaõeldu ei tähenda automaatselt pöördumist KarS §-des 34jj sätestatud süüdivuse problemaatika poole (arusaamisvõime pidurdumise tuvastamine ei eelda seega alati ekspertiisi teostamist). Just näiteks vanusega kaasnev teatud intellektuaalne puudujääk võib hakata mõjutama isiku arusaamis- ja tajumisvõimet, samal ajal kui erinevad kompensatsioonimehhanismid toetavad isikut sel määral, et tema üldine toimetulekuvõime ei ole KarS §-de 34/35 tähenduses piiratud. Seega – isik võib olla täiel määral süüdiv, kuid ometigi takistavad tema isikulised iseärasused tal täiel määral adekvaatselt mõtestada ning enda jaoks avada objektiivset tegelikkust. Isikul võivad esineda teatud mälu- ja mõtlemishäired, mis aga ei takista igapäevast elu ja toimetulekut (nt töötamist) – nimetatud olukord ei ole kvalifitseeritav KarS § 34 p 4 alla, kuid ometigi ei jäta see puutumata subjektiivsele küljele antavat hinnangut. Vaieldamatult on seega asjaolud, mis iseenesest külgnevad tõepoolest KarS §-s 34 loetletud süüdivust puudutavate tunnustega, kriteeriumiteks, mille alusel tuvastada tahtlust kui koosseisuliste asjaolude üheaegset teadmist ja tahtmist.

Kriminaalkolleegiumi hinnangul vastab maakohtu otsuses kajastatud subjektiivse külje analüüs Riigikohtu kriminaalkolleegiumi praktikas esitatud nõuetele ning seda iseäranis olukorras, kus teo objektiivne avaldumine on vahetult seotud süüdistatava isikuga.

8. Nii ongi maakohus süüdistatavat iseloomustades märkinud, et süüdistatav ajab segi sündmusi ja kuupäevi, annab faktidele hooti ilmselgelt ebaadekvaatseid hinnanguid, tema jutustustel on tihti raskesti mõistetav ja vähe tõenäoline tagapõhi. Viimase osas on kohus viidanud süüdistatava väidetele, et uurimisel armus uurija V. Pugachevi abikaasasse ja abiellus temaga, et endine abikaasa olevat käinud V. Pugachevi tööandja juures ja seejärel läiski tööžurnaal, mis võis olla V. Pugachevi alibi, kaduma jne (otsuse lk 3). Apellatsioonis ei ole antud hinnangut, kuidas teisiti mõtestada neid asjaolusid kui isiku teadlikku süüteo toimepanemist ehk siis tahtlust piiravana (vt otsuse p 6). Neid asjaolusid toonitas süüdistatav jätkuvalt ka ringkonnakohtu istungil.

Kui apellant leiab, et V. Pugachevi vastuoluline jutt on ebaeenev ning üksnes ennastõigustav, siis kriminaalkolleegium leiab, et need vastuolud on just isikuliste iseärasuste väljenduseks, mis piiravad tahtlust teadvalt valeütluste andmiseks. Apellatsioonis on väljendatud järgmine arusaam - kuna süüdistatav võttis raha kontolt ise, oli ta teadlik, et seda ei teinud keegi teine; olles seega teadlik, et vargust ei toimunud, oli ta ütlusi andes ilmselgelt teadlik, et tema antud ütlused ei vasta tegelikkusele (apellatsiooni lk 3). Kriminaalkolleegium märgib, et sel viisil subjektiivse külje tuvastamine on orienteeritud üksnes välistele tehiooludele ning ei võta vähimalgi määral arvesse süüdistatava isikut kui ühte määravat kriteeriumi, mille alusel tuvastatakse isiku tahtlus või selle puudumine teatud õigusvastaseks käitumiseks.

9. Lisaks sellele iseloomustas V. Pugachevi käitumist ilmselge ebaloogilisus, mida maakohus on tõendite analüüsimisel ka kajastanud. Kriminaalkolleegium soostub maakohtu väitega, et on äärmiselt raske uskuda, et isik läheb andma teadvalt valeütlusi, olles samal ajal välja uurinud, et raha võtja (s.t tema ise) on jäädvustatud panga turvakaamerale. Kriminaalkolleegiumi hinnangul võib see iseloomustada kas äärmiselt küünilist ja enesekindlat käitumist valeütluste andmisel, või siis vastupidi, täielikku veendumust enda ütluste tõepärasusest. Ringkonnakohtus leiab nagu ka maakohus, et tegemist on selle teise alternatiiviga.

10. Kriminaalkolleegium usub seega sarnaselt maakohtule, et isikulistest iseärasustest tingituna oli V. Pugachev objektiivsele tegelikkusele mittevastavate ütluste andmisel ise sisemiselt täielikult veendunud, et tegelikkuses on tema kontolt raha summas 5000.- krooni varastatud. Erinevalt apellandist leiab kriminaalkolleegium, et seda isikulist iseärasust ning teatavat ebaadekvaatsust kinnitab veel täiendavalt asjaolu, et ka pärast turvakaamera salvestiste nägemist väidab V. Pugachev jätkuvalt (seda nii maakohtu kui ka ringkonnakohtu istungil), et ta ei ole ise sularaha välja võtnud. Kujunenud veendumus ei rajane(nud) seega pelgalt eksitusel või mittemäletamisel, mille oleks pidanud kõrvaldama turvakaameral salvestatu nägemine, nagu seda leiab apellatsioonis prokurör.

Kui apellant leiab, et raha väljavõtmise ning ütluste andmise vahele jääv aeg iseloomustab just kalkuleeritult ning teadvalt valeütluste andmist (apellandi sõnadega: piisavalt pikk ajavahemik selleks, et toimunut meenutada), siis kriminaalkolleegium on vastupidisel seisukohal, et selle ajavahemiku vältel kujunes V. Pugachevil arusaam toimepandud vargusest. Lisaks sellele tasub märkida, et V. Pugachev kardab pidevalt enda kontolt raha võimalikku kadumist, hoides pangakaarti madratsi all ning peites pinkkoodi tapeedi vahel (vt kd 2, tlk 15). Kriminaalkolleegium leiab, et kõiki neid asjaolusid – nii tehioolusid kui ka isikut iseloomustavaid - kogumis arvestades on maakohus jõudnud veatult järeldusele, et 5. mail 2007. a ei andnud V. Pugachev teadvalt valeütlusi võimaliku kuriteosündmuse kohta.

11. Eeltoodu alusel ja juhindudes KrMS § 337 lg 1 p-st 1 jätab Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium Harju Maakohtu otsuse muutmata ja esitatud apellatsiooni rahuldamata.

Paavo Randma

Meelika Aava

Malle Preimer